

ПРОБЛЕМА ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ НА КОРЕЙСЬКОМУ ПІВОСТРОВІ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США

Наукові праці МАУП, 2016, вип. 50(3), с. 67–72

Досліджується проблема ядерної безпеки на Корейському півострові у зовнішній політиці США та аналізуються способи впливу Вашингтона на зовнішню політику Пхеньяна.

Останнім часом адміністрація Барака Обами загалом зміщує свою зовнішню політику в Азію, де почала протистояти, зокрема, Китаю. Одним із найголовніших викликів у цьому регіоні для Сполучених Штатів Америки є Північна Корея та її ядерна програма. Якщо раніше на першому місці у списку загроз був Іран, то на 2016 рік ситуація змінилася. Загроза з боку Ірану серйозно ослабла, оскільки міжнародна угода заважає йому стати власником ядерної зброї. Північна Корея кидає нові військові виклики і регіону, і США. Вона не демонструє бажання вирішувати гострі питання дипломатичним шляхом і продовжує розробляти ядерні бомби і ракети для того, щоб насамперед зберегти свою авторитарну систему. Ситуація ускладнюється і тим, що Кім Чен Ір свого часу виявляв бажання вести дипломатичні переговори, пов'язані з ядерними і ракетними розробками, а його наступник Кім Чен Ін — ні, розглядаючи ядерні бомби і ракети як засіб, необхідний для підтримки політичної системи. Північно-корейському лідерові, вважають фахівці, не вистачає дипломатичного досвіду, тому він недовірливий і невірноважений у взаємодії з міжнародною спільнотою. Як наслідок, лідер КНДР намагається продемонструвати стабільну владу за рахунок успішних ядерних і ракетних випробувань, а відтак посилення тоталітаризму в країні. 6 січня 2016 р., наприклад, Центральне телеграфне агентство

Кореї заявило, що Північна Корея здійснила випробування своєї першої водневої бомби, а в лютому того самого року — запуск ракетно-носія “Кванменсон-4” з випробувального полігону на північному заході країни. При цьому ракетна програма Пхеньяна має мирний характер, хоча світова спільнота не вірить в суто наукові цілі запуску — підозрюючи, що корейці таким чином здійснили чергове випробування міжконтинентальної балістичної ракети. Пізніше, за деякими даними американської розвідки, виявилось, що КНДР випробувала лише компоненти водневої бомби або випробування відбулося невдало. Проте було створено прецедент, і після випробування Північна Корея черговий раз погрожує Сполученим Штатам та Південній Кореї ядерним ударом.

Своєю чергою розроблення і створення ядерної зброї пояснюється як засіб захисту суверенітету Пхеньяна від американської “ворожої політики”. У поняття “ворожа політика” КНДР включає політичні, економічні та інші військові чинники, наприклад, такі як небезпека вторгнення з використанням звичайного озброєння, економічні санкції. Припинення “ворожої політики”, тобто зменшення американського впливу у цьому регіоні — головна умова Північної Кореї, за якої вона готова відмовитися від ядерної зброї [2].

У кінці 1980-х років американці одні з перших заговорили про ядерну загрозу з боку

Північної Кореї. Напруга навколо розвитку ракетно-ядерної програми Пхеньяна постійно наростала протягом останніх двадцяти років. Саме це дало можливість Штатам зберегти значний військовий контингент як у всій Східній Азії, так і на Корейському півострові зокрема. Сучасна “корейська політика” уряду Сполучених Штатів Америки вибудована в ключі “ліберального інтернаціоналізму”, який передбачає запобігання війни на Корейському півострові за допомогою проєктів щодо заморожування ядерних об’єктів і безконфліктного поглинання Півночі Півднем. Основу американських принципів впровадження становить процес жертвування державою, яка перебуває під опікою, частиною свого суверенітету на користь США, які зі свого боку зобов’язуються забезпечувати захист і економічну допомогу. Це не заважає США підтримувати Республіку Корея дипломатично щодо третіх країн, зокрема, Америка дотримується прокорейської позиції в територіальній суперечці Кореї та Японії, вважаючи спірний острів Токто корейським, не ставлячи під сумнів корейський суверенітет над ним.

З військово-політичної точки зору ядерна зброя істотно розширює арсенал засобів тиску Північної Кореї на США та їх союзників — Південну Корею та Японію. Не пов’язана міжнародним правом, ядерна держава фактично може, “брязкаючи зброєю”, “накладати вето” навіть на політичні рішення наддержав, не говорячи вже про те, що наявність у Пхеньяна ядерної зброї (і навіть імовірність цього) істотно зміцнює безпеку КНДР і може виступити стримуючим фактором, якщо у будь-яких сил виникне бажання вирішити корейське питання військовими засобами. У політичному сенсі наявність ядерної програми і гра навколо неї дають змогу Північній Кореї балансувати між США і Південною Кореєю, з одного боку, і Китаєм — з іншого, отримуючи вигоду з суперництва держав і зберігаючи свою незалежність [3, 310–311]. Існує реальна загроза, що північнокорейські ядерні розробки потраплять у руки терористів або авторитарних режимів. Так, у 2008 р. ізраїльські ВПС знищили ядерний реактор у

Сирії. За даними Вашингтона, такий реактор схожий на той, що базується у Йонбені, а в його спорудженні брали участь північнокорейські громадяни. Подібний реактор може виробляти плутоній для подальшого створення ядерної зброї.

Починаючи з 2007 р., Вашингтон і Пхеньян вживали певних заходів для обережного зближення з перспективою офіційної нормалізації двосторонніх відносин. Об’єднання Кореї призведе до зникнення з політичної карти світу КНДР, яка має імідж тоталітарної держави. Своєю чергою це послабить правовий статус військової присутності США в регіоні. Тому Вашингтон якоюсь мірою зацікавлений в існуванні двох корейських держав.

Сполучені Штати недостатньо володіють інформацією щодо внутрішніх резервів і можливостей КНДР, тому вони віддають перевагу вичікувальній тактиці економічної блокади замість рішучих дій. Однак силовий вплив на КНДР не дозволить США досягти певних результатів, оскільки повторення Іракського або Косівського сценарію неможливе хоча б тому, що Корейський півострів з геополітичної точки зору вважається традиційною зоною інтересів Росії та Китаю, які не сприймають втручання в свої інтереси. Проте на Корейському півострові американці стоять міцно і твердо. Їх позиція не потребує форсування силовими методами і підкріплена союзницькими відносинами і з Японією, і Республікою Корея, які не зацікавлені в “розморожуванні” великомасштабного конфлікту [1, 52–53].

Після тривалого періоду погроз КНДР, імовірно, стала реальним власником ядерної зброї. Так, у 2006 і 2009 роках проводилися ядерні випробування. 8 березня 2013 р. влада КНДР денонсувала Договір про перемир’я 1953 р. Юридично дві держави на Корейському півострові знову опинилися на межі війни. Бойова готовність військ з обох сторін демаркаційної лінії досягла межі, що створило ризик початку бойових дій. У 2013 р. Північна Корея провела третє ядерне випробування, Вашингтон направив два стратегічні бомбардувальники В-2 над територією Південної Кореї як демонстрації

сили. У відповідь Північна Корея пригрожує завдати ядерного удару по Сполучених Штатах [4, 81]. Однак експерти вважають, що США навряд чи вирішать повернути на територію Південної Кореї тактичні ядерні ракети, які були виведені в 1991 р. Одна з популярних позицій експертів — повне заперечення можливості початку бойових дій. Так, Сук-джун Юн стверджує, що випробування північнокорейської балістичної ракети і вибух третього ядерного пристрою — це спосіб консолідації і підвищення морального духу голодного і знедоленого народу, а також політичний сигнал для Вашингтона і його союзників, як засіб зміни політичної стратегії щодо Пхеньяна [5, 77–78]. Спеціальний представник Державного департаменту Кліффорд Харт таємно зустрівся з головним представником уряду Північної Кореї в ООН Хан Сун-райлом в Нью-Йорку в березні 2013 р. За інформацією американського журналу “Foreign Policy”, представник Держдепу вкотре закликав Північну Корею уникнути провокаційних дій і повернутися до дипломатії, якщо Північна Корея все ще прихильна до виконання своїх міжнародних зобов’язань і проводить шлях денуклеаризації [9]. Перемовини не дали ніякого реального прогресу чи якихось позитивних результатів для Білого дому, північнокорейська сторона просто погодилася передати цю інформацію назад до Пхеньяна. Експерти критикують підхід адміністрації Б. Обама щодо КНДР, яка заснована на принципі “стратегічного терпіння” або очікування, що Пхеньян змінить свою позицію і повернеться до багатосторонніх переговорів. Зустріч є лише останнім свідченням того, що політика адміністрації залишається на колишньому рівні без нових ідей. Судячи з усього, “канал Нью-Йорк”, який у минулому був важливою ланкою зв’язку між Пхеньяном і Вашингтоном, став місцем, де обмінюються шаблонними фразами. Це був головний канал для комунікації Білого дому з північнокорейським урядом.

Хоча КНДР поки що не має ракетоносія, який би зміг доставити ядерний заряд до території США, вона, однак, вже неодноразово погрожувала Штатам. Такі погрози можуть

здатися пустими, але КНДР у змозі нанести удар по Сеулу і Токію, які є американськими союзниками у цьому регіоні, тому уряд США доволі стурбовано ставиться до цих погроз. Дії Пхеньяна дуже схожі на те, що він намагається розробити таку балістичну ракету, яка зможе долетіти до США. У лютому 2016 р. директор американської національної розвідки Джеймс Клеппер виступив з пересторогою про те, що Північна Корея збільшила виробництво ядерних матеріалів збройового класу, і чітко дав зрозуміти, що тепер адміністрація Б. Обама як основну ядерну загрозу розглядає не Іран, а уряд у Пхеньяні. З цим застереженням Дж. Клеппер виступив у сенатському комітеті у справах збройних сил, представивши йому свою щорічну доповідь з аналізом світових загроз. Застереження прозвучало через день після того, як президент Б. Обама зателефонував лідерам Японії і Південної Кореї, щоб заспокоїти їх [8]. У зв’язку із запуском Північною Кореєю спеціального супутника виникли серйозні побоювання, що Пхеньян може завдати по цим двом країнам ракетно-ядерного удару. Американські розвідувальні відомства повідомляють, що Північна Корея розширила виробництво зі збагачення урану в своєму головному ядерному комплексі в Йонбені і знову запустила реактор з виробництва плутонію. Таким чином, КНДР незабаром може почати вилучення плутонію з відпрацьованого реакторного палива. Для уряду США дії Північної Кореї є великою провокацією, що загрожує не тільки безпеці Корейського півострова, а й безпеці регіону Північно-Східної Азії і Сполучених Штатів загалом.

Тепер, коли Північна Корея випробувала ядерний пристрій і запустила супутник, Білий дім все більше незадоволений тим, що виявився не в змозі впливати на уряд у Пхеньяні. За кілька днів до запуску супутника Б. Обама говорив з лідером КНР Сі Цзіньпіном, закликаючи його вплинути на КНДР і запобігти цим діям. Білий дім видав повідомлення про телефонні розмови президента Б. Обама з президентом Південної Кореї Пак Кин Хе і прем’єр-міністром Японії Сіндзо Абе. У них йдеться про те, що Вашингтон,

Сеул і Токіо погодилися працювати спільно над розробленням єдиної і потужної міжнародної реакції на останні безрозсудні дії Пхеньяна. Представник південнокорейських військових повідомив “Reuters”, що Сеул і Вашингтон обговорювали розгортання стратегічних засобів США на розділеному Корейському півострові, але не став вдаватися в подробиці [7]. Проте відомо, що Сполучені Штати почали переговори з Південною Кореєю про розміщення на Корейському півострові системи висотної зональної оборони (ТНААД) [12]. Питання про розгортання цієї системи досить напружено обговорюється в Сеулі, оскільки такі дії можуть ускладнити його і без того непрості відносини з Китаєм. До запуску міжконтинентальної ракети та ядерного випробування з боку КНДР Південна Корея затягувала час та відкладала на пізніше розміщення американських комплексів “ТНААД”. Ймовірно, що тепер розміщення комплексів буде прискорено. Китайський уряд, а також Росія і Північна Корея досить стурбовані можливим розгортанням системи ПРО в регіоні, оскільки зона дії РЛС цієї системи охоплює їхню територію.

Протягом тривалого періоду є тенденція до постійного посилення санкцій з боку Ради Безпеки ООН і, зокрема, персональних санкцій: США, Південної Кореї, Японії та інших розвинених країн світу проти Північної Кореї. КНДР — це країна, яка найбільше в світі потерпає від санкцій, то яким же чином їй вдається просуватися вперед у розробленні балістичних ракет та ядерної зброї, і звідки на це беруться кошти? Очевидним є те, що далеко не всі держави дотримуються санкцій, накладених Радою Безпеки ООН. М'янма і Таїланд підтримують торговельні відносини з Пхеньяном, до В'єтнаму і Малайзії заходять судна, що прямують до північної частини Корейського півострова. Японія є ініціатором посилення контролю для того, щоб в КНДР не могли потрапити запчастини для виробництва зброї масового ураження і санкційних товарів. Можливо, Японія застосовуватиме високотехнологічне обладнання, яке дасть змогу виявити у вантажі запчастини для ядерних ракет. У 2005 р. США завда-

ли економічного удару по Північній Кореї, заморозивши рахунки республіки в банку “Banco Delta Asia” в Макао. Проте зараз північнокорейський капітал розбитий на кілька рахунків, тому здійснювати подібні заходи досить складно. КНР є ключовим актором у підтримці економіки Північної Кореї. Пекін активно бере участь у боротьбі за вплив у Північній Кореї через надання помірної економічної допомоги цій країні. Існуюча ситуація на півострові влаштовує Китай і розглядається ним як один із способів захисту своїх стратегічних інтересів у регіоні. Пхеньян у своїх відносинах з Китаєм, крім економічної складової, високо оцінює безпеку і стабільність північнокорейської політичної системи, гарантом якої виступає Пекін. Офіційні дані говорять про те, що Китай не експортує нафту в КНДР, однак насправді це не так: у районі річки Ярлунг, недалеко від китайсько-корейського кордону, прокладений 11-кілометровий трубопровід. США вимагають від Китаю припинити експорт нафти в КНДР, однак він відмовляється, аргументуючи свою відмову тим, що це негативно позначиться на житті простих громадян і викличе величезний потік біженців. За інформацією ООН, у Китаї і Росії працює близько 50 тис. північнокорейських робітників. Щорічно вони заробляють 1,2–2,3 млрд дол. Робоча сила з Північної Кореї коштує дешевше китайської, тому Китай охоче її використовує. Наразі Радбез ООН ввів найжорсткіші санкції проти Пхеньяна за 20 років. Останнім часом навіть дружній КНДР Китай незадоволений діями північнокорейського уряду. Американська розвідувально-аналітична компанія “Stratfor” прогнозує, що Пекін все ж таки почне виконувати санкції, але північнокорейський уряд все одно продовжить ракетно-ядерні випробування [10]. Причиною, через яку Північна Корея поводить себе фактично зухвало, може бути впевненість у собі. Проте головне питання полягає в тому, що за допомогою цієї країни Китай вступив у велику силову боротьбу з США, і за такими рішучими діями Північної Кореї стоїть її впевненість у Китаї.

Отже, з огляду на зазначене, можна дійти висновку, що ситуація на Корейському

півострові досить складна. Для США північнокорейські ядерні розробки є не тільки зовнішньополітичним викликом, а й починають ставати реальною загрозою національній безпеці. Дії Сполучених Штатів Америки свідчать про те, що Білий дім усіма силами хоче уникнути збройного конфлікту. Однак КНДР згодна йти на поступки тільки за умов зменшення американського впливу і військової присутності у регіоні Північно-Східної Азії, на які, очевидно, Вашингтон не погодиться. Адміністрація Б. Обама втратила майже всі важелі впливу на Пхеньян, проте якщо КНР справді виконуватиме санкції, то виникне реальний шанс, що економічні проблеми змусять КНДР знову сісти за стіл переговорів.

Сполучені Штати Америки і Китайська Народна Республіка ведуть надзвичайно небезпечну боротьбу, використовуючи Корейську кризу. Обом країнам вигідна ситуація, яка склалася навколо Корейського півострова. Вашингтон використовує ядерну загрозу з боку Пхеньяна для виправдання військової присутності у Північно-Східній Азії. Пекін, своєю чергою, розігрує карту КНДР для послаблення ролі США на міжнародній арені. Таким чином, можна прогнозувати, що проблема північнокорейських ядерних розробок буде актуальною в найближчому майбутньому.

Література

1. Андреева Ю. В. Проблемы безопасности корейского полуострова как реликт "холодной войны" / Ю. В. Андреева, А. Б. Волынчук // Территория новых возможностей. Вестн. Владивостокского гос. ун-та экономики и сервиса. — 2009. — № 4 (4). — С. 47–55.
2. Артюков Е. Г. Причины создания ядерного оружия Северной Кореей / Е. Г. Артюков // Актуальные пробл. гуманит. и естественных наук. — 2009. — № 11.
3. Дьячков И. В. Влияние ядерной проблемы КНДР на безопасность в Северо-Восточной Азии / И. В. Дьячков // Вестн. Тамбовского ун-та. — 2012. — № 5. — Т. 109. — С. 308–313. — (Серия: Гуманитарные науки).
4. Кан Д. Ракетно-ядерная проблема Северной Кореи / Д. Кан // Мировая политика. — 2015. — № 4. — С. 66–84.
5. Ильин А. В. Северокорейский кризис через призму резолюций Совета Безопасности ООН / А. В. Ильин, О. Ю. Курныкин // Сравнительная политика. — 2014. — № 1. — С. 77–94.
6. Мишин В. Ю. Корейский полуостров: проблемы ядерной безопасности и их влияние на экономическую интеграцию / В. Ю. Мишин, В. Е. Болдырев // Ойкумена. Регионоведческие исслед. — 2015. — № 2 (33). — С. 121–127.
7. Park Ju-min. South Korea seeks U.S. strategic weapons after North's nuclear test [Електронний ресурс] / Ju-min Park and Se Young Lee // Reuters. — Режим доступу: <http://www.reuters.com/article/us-northkorea-nuclear-idUSKBN0UK0G420160107>
8. Landler M. North Korea Nuclear Threat Cited by James Clapper, Intelligence Chief [Електронний ресурс] / M. Landler // The New York Times. — Режим доступу: http://www.nytimes.com/2016/02/10/world/asia/north-korea-nuclear-effort-seen-as-a-top-threat-to-the-us.html?_r=0
9. Rogin J. Exclusive: U.S. and North Korea held secret meeting in March [Електронний ресурс] / J. Rogin // Foreign Policy. — Режим доступу: <http://foreignpolicy.com/2013/04/09/exclusive-u-s-and-north-korea-held-secret-meeting-in-march/>
10. Second-Quarter Forecast 2016 [Електронний ресурс] // Stratfor. — Режим доступу: <https://www.stratfor.com/sample/forecast/second-quarter-forecast-2016>
11. Shim E. U.S. to ask China to ban oil exports to North Korea, report says [Електронний ресурс] / E. Shim // United Press International. — Режим доступу: http://www.upi.com/Top_News/World-News/2016/01/22/US-to-ask-China-to-ban-oil-exports-to-North-Korea-report-says/8901453473437/
12. Tiezzi S. South Korea Eyes THAAD, China Urges 'Caution' [Електронний ресурс] / S. Tiezzi // The Diplomat. — Режим доступу: <http://thediplomat.com/2016/01/south-korea-eyes-thaad-china-urges-caution/>

Результати дослідження дають можливість стверджувати, що адміністрація Б. Обама використала майже всі важелі впливу на Пхеньян, зокрема, економічні санкції і санкції проти тих країн і осіб, хто допомагає Пхеньяну в ядерних дослідженнях. Проте Північна Корея налаштована досить рішуче і не збирається йти на поступки, продовжуючи погрожувати

ти США та їх союзникам ядерним ударом. Навіть якщо з роками санкції проти КНДР лише посилювалися, вони не були достатньо дієвими через те, що Китай активно співпрацює з цією державою в економічній сфері, ігноруючи міжнародні санкції для того, щоб послабити роль США на міжнародній арені.

Results of the research make it possible to assert that the administration of Barack Obama has used almost all the levers of influence on Pyongyang, including economic sanctions and sanctions against those states and persons who help Pyongyang with nuclear research. However North Korea is set very decidedly and not going to make concessions and continues to threaten the US and its allies with a nuclear strike. Although over the years, the sanctions have been only intensified against the DPRK. These sanctions haven't been effective enough due to the fact that China is actively cooperating with this state in the economic sphere ignoring international sanctions making it in order to weak the US role in the international arena.

Результаты исследования позволяют утверждать, что администрация Б. Обамы использовала почти все рычаги влияния на Пхеньян, в частности, экономические санкции и санкции против тех стран и лиц, кто помогает Пхеньяну в ядерных исследованиях. Однако Северная Корея настроена весьма решительно и не собирается идти на уступки, продолжая угрожать США и их союзникам ядерным ударом. Даже если с годами санкции против КНДР только усиливались, они не были достаточно эффективными из-за того, что Китай активно сотрудничает с этим государством в экономической сфере, игнорируя международные санкции для того, чтобы ослабить роль США на международной арене.

Надійшла 3 червня 2016 р.